

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 5 февруари 2021 г.
(OR. en)

14178/1/20
REV 1 (fr,it,es,pt,fi,sv,cs,lv,lt,hu,pl,sk,sl,bg,
hr)

CORDROGUE 80
SAN 483
COSI 255
RELEX 1026
UD 399

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
Дата:	18 декември 2020 г.
До:	Делегациите

№ предх. док.:	13932/20

Относно:	Стратегия на ЕС относно наркотиците за периода 2021—2025 г.

Приложено се изпращат на делегациите заключенията, озаглавени „*Стратегия на ЕС относно наркотиците за периода 2021—2025 г.*“, одобрени от Съвета чрез писмена процедура на 18 декември 2020 г.

Стратегия на ЕС относно наркотиците за периода 2021—2025 г.

ВЪВЕДЕНИЕ — предназначение, основи и подход

1. Стратегията на ЕС относно наркотиците за периода 2021—2025 г. (наричана по-нататък „стратегията“) предоставя всеобхватната политическа рамка и приоритетите на политиката на Европейския съюз в областта на наркотиците за периода 2021—2025 г. Рамката, предназначението и целите на настоящата стратегия ще послужат за основа на плана за действие на ЕС относно наркотиците за периода 2021—2025 г.
2. Предназначението на стратегията е да защитава и подобрява благосъстоянието на обществото и на отделния човек, да защитава и подкрепя общественото здраве, да предлага високо равнище на сигурност и благосъстояние за широката общественост и да повишава здравната грамотност. Стратегията възприема основан на доказателства, интегриран, балансиран и мултидисциплинарен подход към явлението наркотици на национално, европейско и международно равнище. В нея е включена и перспектива за равенството между половете и за равенството в здравеопазването.
3. До 2025 г. приоритетите и действията в областта на незаконните наркотици, координирани посредством стратегията, следва да са оказали цялостен ефект върху основните аспекти на положението с наркотиците в ЕС. Последователното, ефективно и ефикасно изпълнение на мерките следва да гарантира високо равнище на защита на човешкото здраве, социална стабилност и сигурност и да допринесе за повишаване на осведомеността. Всички потенциални нежелани отрицателни последици, свързани с изпълнението на тези действия, следва да бъдат сведени до минимум, а човешките права и устойчивото развитие — да бъдат утвърждавани.

4. Стратегията се основава преди всичко на основните принципи на правото на ЕС и във всяко отношение поддържа ценностите, върху които е изграден ЕС: зачитане на човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равенството, солидарността, върховенството на закона и правата на човека. Стратегията се основава и на международното право, конвенциите на Организацията на обединените нации (ООН) в тази област¹, които задават международната правна рамка за борба с явлението незаконни наркотици, както и на Всеобщата декларация за правата на човека. Стратегията взема предвид промените в политиката на многостранно равнище и допринася за ускоряването на тяхното изпълнение. На първо място ЕС твърдо подкрепя Заключителния документ от специалната сесия на Общото събрание на ООН от 2016 г. относно световния проблем с наркотиците, озаглавен „Нашият съвместен ангажимент за ефективно разрешаване и противодействие на световния проблем с наркотиците“, който е най-всеобхватният документ на политиката в тази област. Той подкрепя и Декларацията на министрите от 2019 г. за засилване на нашите действия на национално, регионално и международно равнище за ускоряване на изпълнението на съвместните ни ангажименти за борба и противодействие на световния проблем с наркотиците, приложимите цели на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие, Общата позиция на системата на ООН в подкрепа на прилагането на международната политика за контрол на наркотиците чрез ефективно междуведомствено сътрудничество и Международните насоки относно правата на човека и политиката в областта на наркотиците. Стратегията е изготвена въз основа на принципите на Договора от Лисабон и при зачитане на съответната компетентност на ЕС и на отделните държави членки. Спазени са надлежно принципите на субсидиарност и пропорционалност, тъй като предназначението на настоящата стратегия е да придаде добавена стойност към националните стратегии, при зачитане на националните потребности и на националното законодателство. Стратегията следва да се изпълнява в съответствие с тези принципи и области на компетентност. Освен това стратегията зачита изцяло Европейската конвенция за правата на човека и Хартата на основните права на ЕС и се ръководи от правото на човека на здраве, което следва да се прилага за всички, независимо от възрастта или пола например. Всички жени, мъже и деца, включително хората с разстройства, свързани с употребата на наркотици, имат право да се ползват от най-високия достижим стандарт на физическо и психическо здраве, включително живот без насилие.

---

¹ Единната конвенция по упойващите вещества от 1961 г., изменена с протокол от 1972 г., Конвенцията за психотропните вещества от 1971 г. и Конвенцията на Организацията на обединените нации за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 1988 г.

5. Политиката в областта на наркотиците има хоризонтален характер. Тя е и въпрос от национално и международно значение и трябва да се провежда в глобален контекст от различни заинтересовани страни. Стратегията предоставя обща и обективна рамка за последователното противодействие на явлениято наркотици вътре в ЕС и извън него. Тя подкрепя и допълва националните политики, осигурява рамка за координирани и съвместни действия и формира основата и политическата рамка за външното сътрудничество на ЕС в тази област. Така тя гарантира ефективното и ефикасно използване на ресурсите, инвестирани в тази област.
6. Стратегията се основава на ценния принос от съобщението на Комисията „Програма и План за действие на ЕС относно наркотиците за периода 2021—2025 г.“², на поуките, извлечени от изпълнението на предишната стратегия и предишните планове за действие на ЕС относно наркотиците, включително констатациите от тяхната външна оценка³, и се основава на постиженията на ЕС в тази област. В нея са взети предвид и Стратегията на ЕС за Съюза на сигурност за периода 2020—2025 г., Стратегическият план в областта на здравеопазването и безопасността на храните за периода 2016—2020 г. и други имащи отношение промени в политиката и действия на равнище ЕС и на международно равнище в областта на наркотиците. Освен това стратегията се основава на текуща оценка на актуалното положение с наркотиците, по-специално оценката, предоставена от Европейския център за мониторинг на наркотици и наркомании (ЕЦМНН) и Европол. И накрая, в нея е взета предвид информацията, предоставена от гражданското общество.
7. В стратегията се разглеждат съществуващите и новите предизвикателства и се вземат предвид новите основани на доказателства подходи. Освен това, като се има предвид динамичният и сложен характер на явлениято наркотици, който стана очевиден още веднъж през пандемията от COVID-19, стратегията възприема ориентиран към бъдещето подход, за да предвижда евентуалните промени. Стратегическите прогнози бяха интегрирани с намерението да се повиши подготвеността на ЕС и да се осигури ефикасен отговор на бъдещите предизвикателства.

---

² Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Програма и План за действие на ЕС относно наркотиците за периода 2021—2025 г.“.

³ Работен документ на службите на Комисията — Оценка на Стратегията на ЕС за борба с наркотиците за периода 2013—2020 г. и Плана за действие на ЕС относно наркотиците за периода 2017—2020 г., юли 2020 г., SWD (2020) 150.

8. Стратегията е структурирана около три области на политиката, които ще допринасят за постигане на нейната цел: (I.) Намаляване на предлагането на наркотици: подобряване на сигурността; (II.) Намаляване на търсенето на наркотици: услуги за превенция, лечение и грижи; и (III.) Справяне със свързаната с наркотиците вреда; и три хоризонтални теми в подкрепа на областите на политиката: (IV.) Международно сътрудничество; (V.) Научни изследвания, иновации и прогнози и (VI.) Координация, управление и изпълнение. Общо стратегията обхваща 11 стратегически приоритета.

I. НАМАЛЯВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНЕТО НА НАРКОТИЦИ: ПОДОБРЯВАНЕ НА СИГУРНОСТТА

Намаляването на предлагането на наркотици включва предотвратяване, възпиране и разбиване на свързаната с наркотици престъпност, по-специално организираната престъпност, посредством сътрудничество в съдебната област и правоприлагането, разузнаване, забрани, конфискация на придобити от престъпна дейност активи, разследвания и управление на границите.

В областта на намаляването на предлагането на наркотици целта на стратегията е да отговори, посредством основан на доказателства подход, на развитието на европейските пазари на наркотици, които са изправени пред множество предизвикателства и се характеризират с голяма наличност на различни видове наркотици, все по-мощни конфискации, нарастваща употреба на насилие и огромни печалби. Във връзка с това стратегията има за цел да допринесе за разбиването на традиционните и онлайн пазари на незаконни наркотици и на организираните престъпни групи, занимаващи се с производство и трафик на наркотици, за ефикасното използване на наказателноправната система, за ефективни действия на правоприлагащите органи, предприемани на основата на разузнавателна информация, за намаляването на равнищата на насилие, свързано с пазарите на незаконни наркотици, както и за засиления обмен на разузнавателна информация с оглед постигането на общ подход на всички отговорни участници.

Стратегически приоритет 1: Разбиване и неутрализиране на високорискови организирани престъпни групи, свързани с наркотици, които действат във, произхождат от или имат за цел държави — членки на ЕС, предприемане на мерки спрямо връзките с други заплахи за сигурността и подобряване на предотвратяването на престъпления

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 1.1. Преследване на високорискови организирани престъпни групи, действащи в целия ЕС и на трансграничните пазари на наркотици; поставяне на приоритети във взаимодействие с цикъла на политиката на ЕС за борба с организираната и тежката международна престъпност (EMPACT)⁴; разбиване на престъпните бизнес модели, особено тези, които способстват за взаимодействието между различни организирани престъпни групи; както и предприемане на мерки спрямо връзките с други заплахи за сигурността.
- 1.2. Локализиране, проследяване, обезпечаване и конфискуване на облиги и средства, използвани от организирани престъпни групи, участващи в пазарите на незаконни наркотици.
- 1.3. Предотвратяване на свързаните с наркотици престъпления, със специален акцент върху необходимостта от борба с насилието, ограничаване на корупцията и справяне с експлоатацията на уязвими групи чрез вземане на мерки срещу основополагащите фактори, водещи до тяхното участие в пазарите на незаконни наркотици.

⁴ <https://www.europol.europa.eu/empact>.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 1.1. Високорисковите организирани престъпни групи, свързани с наркотици, следва да се разбият. Както операциите в голям мащаб по отношение на количеството наркотици или печалбите, така и онези, които са в по-малък мащаб, но са особено вредни поради естеството на действие на търгуваните наркотици, например нови психоактивни вещества (НПВ), синтетични опиоиди, хероин, кокаин и метамфитамин, следва да бъдат приоритетна цел на равнището на ЕС. За да се гарантира ефикасност и основан на доказателства подход, на това следва да се даде приоритет във взаимодействие с цикъла на политиката на ЕС за борба с организираната и тежката международна престъпност (ЕМРАСТ), която идентифицира, определя приоритетите и противодейства на заплахите с основан на стоките подход. Освен това както целите от най-високо равнище, така и установените цели на средно равнище, които са важни за поддържане на непрекъснатостта на операциите на организирани престъпни групи, следва да бъдат приоритет, за да се разбие тяхната командна структура. Всички участници във веригата, които имат достатъчно опит, за да осигурят непрекъснатост на престъпните операции, следва да бъдат преследвани. Необходимо е да се предприемат мерки спрямо връзките между престъпността, свързана с наркотици, и другите форми на тежка престъпност.
- 1.2. Следва да се постави акцент върху локализирането, проследяването, обезпечаването и конфискуването на огромните нелегални активи, придобити от трафика на наркотици и свързаните с него престъпления, за да се отнеме способността на организирани престъпни групи да участват в бъдещи престъпления и да проникнат в законната икономика. За ефективна борба с трафика на наркотици трябва да гарантираме, че нелегалните печалби не се връщат отново във веригата на доставки на незаконни наркотици и не създават възможност за престъпно поведение, като корупция и насилие или други форми на тежка и организирана престъпност, като трафик на хора или дори тероризъм. Освен това следва да се разгледат и мерки за ограничаване на престъпната употреба на инструменти, които улесняват търговията с незаконни наркотици, като например оборудване за лаборатории за наркотици, използвано за целите на производството на наркотици, огнестрелни оръжия, фалшифицирани документи и технологии за криптиране. На последно място, иззетите и конфискувани средства и облаги от престъпления, свързани с наркотици, биха могли да се използват в подкрепа на мерките за намаляване на предлагането и търсенето на наркотици, доколкото това се позволява от националното право.

1.3. Важно е да се признае отражението на престъпността, свързана с наркотиците, особено върху общностите, и да се противодейства на заплахите от тези престъпления, като насилие, сплашване, корупция и изпиране на пари, и на свързания с тях отрицателен ефект върху законната икономика. Необходимо е също така да се противодейства на експлоатацията от организираните престъпни групи на уязвимите групи, включително деца и младежи и хора с проблеми с наркотиците, като се възприеме мултидисциплинарен подход към основополагащите фактори, водещи до тяхното участие в пазарите на незаконни наркотици. Борбата с тези заплахи и тяхното предотвратяване, както и насърчаването на устойчивото развитие са важно предизвикателство, което изисква съгласувани действия на равнището на ЕС и в редица сектори.

Стратегически приоритет 2: Увеличаване на разкриването на незаконния трафик на наркотици и прекурсори на наркотици на едро във входните и изходните пунктове на ЕС

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 2.1. Борба с контрабандата на наркотици и прекурсорите на наркотични вещества към и от ЕС чрез използване на законни търговски канали.
- 2.2. Засилване на наблюдението на преминаването на границите, които не са част от установените търговски канали, с цел по-ефективно предотвратяване на незаконното или недекларираното преминаване на външните граници на ЕС.

Набелязани бяха следните приоритети:

2.1. Основните известни пристанища, летища и сухопътни входни и изходни пунктове в ЕС, използвани като центрове за трафик на едро на наркотици и прекурсори на наркотични вещества, следва да бъдат включени във високоприоритетен списък с действия, насочени срещу трафика на наркотици. Мерките следва да включват подобрен митнически анализ на риска на контейнери и товари, профилиране, споделяне на разузнавателна информация и ефективно сътрудничество в рамките на и между компетентните агенции на ЕС, при спазване на съответните им мандати, и правоприлагащите органи, агенциите за митнически и граничен контрол на държавите членки и съответните агенции на държавите партньори. Подобреният обмен на информация и по-тясното сътрудничество между митническите и полицейските органи са определени като имащи критично значение в борбата срещу контрабандата на наркотици. Трябва също така да се обърне внимание на по-нататъшното изготвяне и разширяване на антикорупционни мерки във връзка с тези центрове и на установяването на евентуални ефекти на изместването, произтичащи от ефективни интервенции.

2.2. Важно е да се наблюдават морските, сухопътните и въздушните граници с цел предотвратяване на незаконното преминаване, свързано с търговията с наркотици. В тази връзка следва да се засилят дейностите по ситуационна осведоменост за всички външни граници на ЕС, включително в рамките на Frontex в сътрудничество с държавите членки. Следва да се даде приоритет на въздушните и морските граници поради присъщата им уязвимост, ограниченото наблюдение и стратегическото значение на пространството на въздухоплаване с общо предназначение⁵, както и на Атлантическия океан и Средиземно море. По време на пандемията от COVID-19 морското корабоплаване продължи относително безпрепятствено и възможностите за трафик останаха на разположение на организирани престъпни групи, участващи в транспортирането на наркотици на едро в Европа⁶. Следва да бъдат засилени и разширени дейностите като тези, извършвани от Центъра за морски анализи и операции — Наркотици (MAOC-N), например следене на представляващи интерес кораби и самолети, превозващи незаконни наркотици в открито море и във въздушното пространство около морски граници и въздушно пространство на ЕС, за които е известно, че се нарушават, с цел прехващането им преди или когато достигнат до първия си входен пункт в ЕС. Пространството на въздухоплаване с общо предназначение също представлява риск за сигурността на ЕС и все по-често се използва от трафиканти на наркотици, като същевременно остава недостатъчно наблюдавано.

⁵ Авиацията обхваща редовния въздушен транспорт, включително пътническите и товарните полети по редовни маршрути, и въздухоплаването с общо предназначение, което включва всички други търговски и частни граждански полети.

⁶ ЕЦМНН и Европол, пазарите на наркотици в ЕС — въздействие на COVID-19, май 2020 г.

Стратегически приоритет 3: Борба с използването на логистичните и цифровите канали за разпространение на незаконни наркотици със среден и малък обем, и увеличаване на изземването на незаконни вещества, чиято контрабанда се осъществява чрез тези канали в тясно сътрудничество с частния сектор

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 3.1. Борба с пазарите на незаконни наркотици, използващи цифрови технологии.
- 3.2. Преследване на трафика на наркотици чрез пощенски и експресни услуги.
- 3.3. Засилване на методите за наблюдение и разследване на железопътни трасета и речни канали, преминаващи през ЕС, и пространството на въздухоплаване с общо предназначение.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 3.1. Следва да се постави акцент върху борбата с увеличените продажби на незаконни наркотици, включително НПВ, чрез платформите на социалните мрежи, приложенията, уебсайтовете за интернет търговия/уебсайтовете за анонимна продажба и използването на онлайн плащания (включително с криптовалута) и криптирана цифрова комуникация. В това отношение следва да се засили ангажираността с частния сектор.
- 3.2. Трафикът на наркотици чрез пощенски и експресни услуги следва да бъде преследван, като се обръща внимание и на въздействието на пандемията от COVID-19. В този контекст е необходим по-строг контрол на пратки, съдържащи незаконни вещества, в тясно сътрудничество с доставчиците на пощенски и експресни куриерски услуги. Може да бъде проучена ролята на новите технологии и на изкуствения интелект за подобряването на контрола и процедурите, включително за извършването на оценка на риска на пощенските пратки⁷, с възможност за цялостно прилагане на съвременни електронни данни за всички пратки, които идват от държавите на произход (международни и от ЕС).

⁷ Пощенска пратка: адресирана пратка в окончателната форма, в която тя следва да бъде пренесена от доставчика на пощенски услуги. Освен кореспонденция тези пратки включват още например книги, каталози, вестници, периодични издания и пощенски колети, съдържащи стоки със или без търговска стойност.

3.3. Трансграничните железопътни транспортни връзки и речни канали и пространството на въздухоплаване с общо предназначение могат да се използват като възможни канали за трафик на наркотици и понастоящем са недостатъчно наблюдавани от правоприлагащите органи. Необходима е по-голяма информираност, за да се укрепят наблюдението и целевите, основани на риска разследвания на по-малки морски и речни пристанища, малки или местни летища и железопътни гари.

Стратегически приоритет 4: Разрушаване на съоръжения за производството на незаконни наркотици и борба с незаконното отглеждане, предотвратяване на отклоняването и трафика на прекурсори за производството на незаконни наркотици, както и мерки за намаляване на вредите за околната среда

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 4.1. Борба с незаконното производство на синтетични наркотици и с незаконното отглеждане на наркотици.
- 4.2. Борба с отклоняването и трафика на прекурсори на наркотични вещества и разработването на алтернативни химически вещества⁸.
- 4.3. Борба с престъпленията против околната среда, свързани с производството и трафика на незаконни наркотици.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 4.1. Необходими са допълнителни усилия на правоприлагащите органи за откриване и премахване на лаборатории за незаконни синтетични наркотици, както и за спиране на износа на незаконни наркотици, произведени в ЕС. Правоприлагащите органи и другите компетентни органи следва също да укрепят мерките за борба с незаконното отглеждане на наркотици.
- 4.2. Проблемите, свързани с отклоняването и трафика на прекурсори за наркотични вещества и разработването на алтернативни химически вещества, трябва да бъдат разгледани на европейско равнище.

⁸ Терминът „алтернативни химически вещества“ обхваща широкия спектър от вещества, посочвани както в официални, така и в неофициални доклади като „дизайнерски прекурсори“, „маскирани прекурсори“, „пре-прекурсори“ или „маскиран наркотик“ — ЕЦМНН, Разработване на прекурсори на наркотични вещества в Европейския съюз, 2019 г., стр. 2.

4.3. Трябва да се преследват престъпленията против околната среда, свързани с производството и трафика на незаконни наркотици. Що се отнася до щетите върху околната среда, от изключителна важност е да се обърне внимание на въздействието върху околната среда, опасностите за здравето и разходите, свързани с химическите отпадъци, образувани при производството на незаконни синтетични наркотици, както се отбелязва и в ЕМРАСТ. В този контекст следва да се вземат предвид и аспектите, свързани с обработката и унищожаването на иззети незаконни наркотици, прекурсори и други химически вещества и оборудване, използвани при производството на незаконни наркотици, както и екологичното обезвреждане на получените отпадъци.

II. НАМАЛЯВАНЕ НА ТЪРСЕНЕТО НА НАРКОТИЦИ: УСЛУГИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ, ЛЕЧЕНИЕ И ГРИЖИ

Намаляването на търсенето на наркотици обхваща спектър от равни по значение и взаимно подсилващи се мерки, между които превенция (екологична, всеобща, избирателна и по индикации), ранно установяване и намеса, консултации, лечение, рехабилитация, социална интеграция и възстановяване.

В областта на намаляването на търсенето на наркотици целта на стратегията е да способства за здравословното и безопасно развитие на децата и младите хора и за намаляване на употребата на незаконни наркотици. Стратегията също така има за цел да се забави по възраст първоначалната употреба, да се предотврати и намали проблемната употреба на наркотици, да се лекува наркотичната зависимост, да се осигури възстановяване и социална реинтеграция чрез интегриран, мултидисциплинарен и основан на доказателства подход и като се насърчава и съхранява съгласуваността между политиките в областта на здравеопазването, социалните въпроси и правосъдието.

Стратегически приоритет 5: Предотвратяване на употребата на наркотици и повишаване на осведомеността за неблагоприятните ефекти на наркотиците

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 5.1. Осигуряване, прилагане и – където е необходимо – увеличаване на наличието на основани на доказателства екологични и всеобщи интервенции и стратегии за превенция за целевите групи и среди, за да се засили устойчивостта и да се укрепят житейските умения и изборът на здравословен начин на живот.
- 5.2. Осигуряване, прилагане и – където е необходимо – увеличаване на наличието на основани на доказателства целеви интервенции за превенция, насочени към младите хора и други уязвими групи.
- 5.3. Осигуряване, прилагане и – където е необходимо – увеличаване на наличието на основани на доказателства мерки за ранна интервенция.
- 5.4. Разпространение на най-новите научни доказателства относно превенцията сред вземащите решения и практикуващите специалисти и осигуряване на обучение за тях.
- 5.5. Работа по проблема с шофирането под влиянието на наркотици.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 5.1. Широкото прилагане на основани на доказателства екологични и всеобщи интервенции и стратегии за превенция, включително такива, които изграждат устойчивост, повишават здравната грамотност и насърчават житейските умения и възможности за избор на здравословен начин на живот, е важно за постигането на здраве, благосъстояние и благоденствие за всички хора. В допълнение, където е необходимо, следва да продължава изпълнението на основани на доказателства програми, насочени към семействата.

5.2. Следва да са налични и да се прилагат основани на доказателства мерки за подкрепа на хората в особено неблагоприятно или неблагоприятно в множество отношения положение, които може да са по-уязвими по отношение на рисковете, свързани употреба на наркотици, включително употреба на НПВ, и по-склонни да развият рискови модели на употреба на наркотици. Ефективната превенция следва да бъде съобразена с местния социален контекст и нуждите на целевите групи от населението, да се основава на научни доказателства и да е безопасна и ефикасна. За да се достигне до младите хора, следва да се използват в пълна степен новите и иновативни канали за цифрова комуникация. Прилаганите мерки следва да се основават на доказателства и да подкрепят добрите отношения с връстниците и с възрастните. Важна целева група за дейностите по превенция ще бъдат младите хора в различните видове среда, в т.ч. училище, семейство, нощен живот, работно място, както и общност, интернет и социални медии. Необходимо е обаче да се обърне специално внимание и на групите, за които е установено в европейски, национални и местни научни изследвания, че са особено уязвими по отношение на употребата на наркотици.

5.3. Осигуряване и – където е необходимо – увеличаване на наличието на ефективни мерки за предотвратяване на развиването на тежки разстройства вследствие на употребата на наркотици чрез подходящо насочени ранни интервенции за хората с риск да развият такива, както и чрез улесняване на сътрудничеството между всички заинтересовани страни, включително родителите и семействата, работещите в сферата на образованието или семейното подпомагане, мрежите, службите за младежта, студентските съюзи, спортните организации и мрежите на употребяващите наркотици. За да се разкриват по-успешно случаите на проблемна употреба и да се предложат краткосрочни интервенции на ранен етап, от съществено значение е да се използват по-добре специалистите по първични здравни грижи.

5.4. В Европейските стандарти за качество за превенция на наркотиците (EDPQS), Международните стандарти на СНПООН/СЗО относно превенцията на употребата на наркотици и Европейската учебна програма за превенция (EUPC) са събрани най-новите научни данни. Важно е тези инструменти да се разпространяват и да се настоява за основана на доказателства превенция и за обучение на вземащите решения, на формиращите общественото мнение и на практикуващите специалисти, както и да се отпусне достатъчно финансиране за такива мерки.

5.5. Следва да се обърне специално внимание на шофирането под влиянието на наркотици и инцидентите, причинени от лица под влиянието на наркотици. По-специално е нужно повишаване на осведомеността, за да се подчертаят рисковете от шофиране под влиянието на наркотици. Тази област изисква допълнителна научноизследователска и развойна дейност, за да се набележат и оценят ефективните политически и оперативни ответни действия, включително разработването на по-достъпни методи за крайпътна проверка за установяване на употреба на наркотици.

Стратегически приоритет 6: Осигуряване на достъп до и укрепване на услугите за лечение и грижи

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 6.1. Осигуряване на доброволен достъп до услуги за лечение и грижи, които функционират в тясна координация и сътрудничество с други здравни и социални услуги за подкрепа.
- 6.2. Насърчаване на работата с хора със сходни проблеми.
- 6.3. Набелязване и премахване на пречките за достъп до лечение и осигуряване, а където е необходимо – разширяване – на обхвата на услугите за лечение и грижи въз основа на индивидуалните нужди.
- 6.4. Намаляване на стигматизирането.
- 6.5. Широко прилагане на лечение и грижи, насочени към специфичните нужди на жените.
- 6.6. Прилагане на модели на грижи, които са подходящи за групи със специални потребности от грижи.
- 6.7. Осигуряване и – където е необходимо – подобряване на достъпа до, наличността и подходящото използване на вещества за медицински и научни цели.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 6.1. Гарантиране на доброволен и недискриминационен достъп до широк набор от ефективни, основани на доказателства услуги, включително професионални консултации, психосоциално, поведенческо и медикаментозно лечение, включително индивидуална поддържаща терапия с опиоиди, рехабилитация, социална реинтеграция и програми за подпомагане на възстановяването. Тези услуги трябва да бъдат добре координирани и да работят в единоредствие с други социални услуги, услуги в областта на здравеопазването, заетостта и младежта, за да се осигури пълна непрекъснатост на грижите, да бъдат възможно най-ефективни и да се съсредоточат върху индивидуалните потребности и наличната коморбидност на разстройствата.

Обучението на персонала следва да се развива въз основа на основани на доказателства мерки. Следва да се осъществяват консултации и основано на доказателства лечение, насочени към употребяващите няколко вида наркотици и към специфичните нужди на младите хора, които употребяват наркотици, и техните семейства.

- 6.2. Работата по осведомяване под ръководството на хора със сходни проблеми и работата в групи от хора със сходни проблеми следва да се признае за ключов компонент на плана за грижи за употребяващо наркотици лице, който насърчава самостоятелността, поемането на отговорност и признаването на познанията и опита на хората със сходни проблеми. Работата под ръководството на хора със сходни проблеми следва да се насърчава като начин за споделяне на информация, предоставяне на подкрепа и повишаване на осведомеността за съответните елементи сред общността на употребяващите наркотици.
- 6.3. Необходимо е да се премахнат пречките пред достъпа до услуги за подкрепа и лечение и трябва да се гарантира, че здравните и социалните услуги са както достатъчно налични, така и достатъчно финансирани и пригодени към нуждите на ползващите ги групи и че отчитат перспективата за равенство между половете. Това може да включва и предлагане на електронно здравеопазване, особено в контекста на пандемията от COVID-19. Барьерите пред достъпа следва да се намалят и по отношение на ключовите характеристики на целевата група, като например демографски фактори (напр. възраст, пол, образование, културна принадлежност), ситуационни фактори (напр. бедност, семейни обстоятелства, социален кръг, бездомничество, миграция, лишаване от свобода) и лични фактори (напр. физическо и психично здраве, увреждания, психическо благосъстояние).
- 6.4. Трябва да се разгледа и стигматизацията, свързана с употребата на наркотици и разстройствата вследствие на тази употреба, особено защото тази стигма може да окаже пагубно влияние върху психичното и физическото здраве на употребяващите наркотици и да бъде бариера пред търсенето на подкрепа. Във връзка с това при разработването на политики следва да се вземе предвид по-конкретно включването на хора, които са били подложени на стигматизиране, свързано с наркотиците.

- 6.5. Необходимо е да се вземат мерки за по-добро идентифициране и справяне с бариерите, пред които са изправени жените при започване и продължаване на ползването на услуги за консултации, лечение и рехабилитация. Тези бариери включват домашно насилие, травми, стигматизиране, проблеми с физическото и психичното здраве и проблеми при бременността и грижите за децата, като всички те могат да бъдат утежнени от демографски, социално-икономически, ситуационни и лични фактори. Ефективното предоставяне на услуги следва да отразява специфичните нужди и житейския опит на жените с проблеми с наркотиците и да отчита, че начините на употреба на наркотици и проблемите могат да се различават от тези при мъжете. Следва да се разработят варианти на услуги само за жени, както и услуги, свързани с грижи за придружаващите деца и които предоставят и други форми на специализирани грижи, като например тесни работни партньорства с доставчици на грижи и служби, работещи с уязвими жени и жертви на домашно насилие.
- 6.6. Следва да се отчете многообразието, което е очевидно сред употребяващите наркотици, и да се предприемат стъпки за предоставяне на услуги, които могат да отговорят на това многообразие и да отразяват нуждите на различни групи във връзка с проблемната употреба на наркотици. Специфичните групи от хора, които употребяват наркотици или имат свързани с наркотиците разстройства, които предполагат потенциално по-сложни или специфични нужди от грижи, включват: деца и младежи, възрастни хора с продължителна употреба на наркотици в миналото и зависимост от тях, хора със съпътстващи психични проблеми (коморбидност), ЛГБТИ, хора, употребяващи няколко вида наркотици, хора, употребяващи наркотици, които са и родители, хора с увреждания, етнически малцинства, мигранти, бежанци, търсещи убежище, хора, предоставящи сексуални услуги и извършващи проституция, и бездомни хора. Ефективната ангажираност с тези групи изисква освен това модели на грижи, които отчитат необходимостта от партньорства между различните служби, предоставящи здравни и социални грижи и работа с младежта, и групите на пациенти/лица, полагащи грижи.
- 6.7. Липсата на достъп до контролирани вещества за медицински и научни цели и тяхната недостатъчна наличност е причина за ненужно човешко страдание и не отговаря на международните споразумения и зачитането на правата на човека. В същото време съществува реален риск от злоупотреба и отклоняване на тези вещества. Поради това е наложително те да се употребяват правилно. Трябва да се насърчава и прилага балансиран подход, насочен както към системните, правните и финансовите въпроси, така и към осигуряването на дейности за изграждане на капацитет и повишаване на осведомеността.

III. СПРАВЯНЕ СЪС СВЪРЗАНАТА С НАРКОТИЦИТЕ ВРЕДА

Употребата на наркотици може да причини здравни и социални вреди не само на употребяващите наркотици, но и на техните семейства и общността в по-широк план. Поради това настоящата глава се съсредоточава върху мерки и политики, които предотвратяват или намаляват възможните здравни и социални рискове и вреди за употребяващите, за обществото и в местата за лишаване от свобода. При прилагането на тези мерки и политики трябва да се вземат предвид националните нужди и националното законодателство.

За затворниците има по-голяма вероятност да са използвали наркотици в сравнение с останалата част от населението, а също и по-голяма вероятност да са практикували рискови форми на употреба, като например инжекционна употреба на наркотици. Близко 70% от европейските затворници са използвали незаконен наркотик⁹. Проблемите с наркотиците могат да се задълбочат в затворите поради трудното преживяване на лишаването от свобода и наличието на наркотици, включително НПВ. Същевременно лишаването от свобода може да се окаже възможност за лечение и рехабилитация.

Стратегически приоритет 7: Интервенции за намаляване на риска и вредата и други мерки за защита и подкрепа на употребяващите наркотици

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 7.1. Намаляване на разпространението и честотата на инфекциозните болести, свързани с наркотиците, и други негативни здравни и социални последици.
- 7.2. Предотвратяване на смъртните случаи поради свръхдоза и свързани с наркотици.
- 7.3. Насърчаване на участието на гражданското общество и осигуряване на устойчиво финансиране.
- 7.4. Предоставяне на алтернативи на принудителните санкции.

⁹ EMCDDA 'Prison topics page', https://www.emcdda.europa.eu/topics/prison_en.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 7.1. Трябва да се поддържа, а където е необходимо – да се подобри наличието, достъпността и покритието на услугите за намаляване на риска и вредата. Следва да се въведе и обучение по основани на доказателства мерки. Тези услуги следва да се ръководят от минималните стандарти за качество в интервенциите за намаляването на търсенето на наркотици в ЕС. Необходимо е да продължи профилактиката и лечението на предаваните по кръвен път инфекциозни заболявания, особено ХИВ и хепатит С (HCV), както и да се достигне до високорисковите групи от населението и те да бъдат свързани с услугите за грижи и други помощни услуги. Програмите за осигуряване на игли и спринцовки, в съчетание със социални и здравни услуги с нисък праг, терапия с опиев агонист и интервенции за достъпни и доброволни изследвания и лечение за HIV и HCV, се прилагат от държавите — членки на ЕС, с цел предотвратяване на предаваните по кръвен път инфекциозни заболявания сред хората, които си инжектират наркотици. В допълнение държавите членки са приложили различни новаторски мерки за намаляване на риска и вредата, за да достигнат до високорисковите групи от населението, например центрoвете за контролирана употреба на наркотици, за да намалят рисковете и вредата и да свържат най-уязвимите групи с услугите за грижи. Освен това услугите с нисък праг, работата по осведомяване и сътрудничеството с хората, които употребяват наркотици, и техните семейства също са от съществено значение за намаляване на отрицателните здравни и социални последици от употребата на наркотици.
- 7.2. Сред прилаганите понастоящем ответни мерки липсват ефективни мерки за предотвратяване на свръхдозите наркотици. Поради това следва допълнително да се проучи и прилага използването на опиевия антагонист налоксон, включително програми за приемане на налоксон в домашни условия, като реакция или интервенция при свръхдоза опиоиди. Освен това са необходими допълнителни данни за центрoвете за контролирана употреба на наркотици, чиято цел е да се предотвратят свързаните с наркотици смъртни случаи. Свързаните с наркотиците услуги играят и важна роля за превенция на смъртността вследствие на наркотици. Следва да се обмислят нови мерки. Например следва да се разработят и изпитат новаторски подходи за хората, които употребяват стимулиращи наркотици, и младежите, които посещават нощни клубове и партита. В допълнение следва да се запазят ефективните и положително оценени иновации в областта на услугите за намаляване на вредата, наблюдавани в някои държави членки вследствие на пандемията от COVID-19. Наблюдението и докладването на смъртните случаи в резултат на свръхдоза в целия ЕС се нуждае от допълнително подобрене. Смъртните случаи в резултат на свръхдоза следва да бъдат ключов показател за измерване на напредъка в изпълнението на стратегията.

7.3. За да бъде най-успешно намаляването на рисковете и вредата, свързани с употребата на наркотици, от решаващо значение е в разработването и прилагането на политики в областта на наркотиците да се насърчава и поощрява активното и съдържателно участие и ангажираност на гражданското общество, включително неправителствените организации, младите хора, употребяващите наркотици, клиентите на свързани с наркотиците услуги, научната общност и други експерти. Наложително е също да се предоставят достатъчно ресурси за всички свързани с наркотиците услуги на местно, регионално и национално равнище.

7.4. Въпреки че всички държави членки прилагат поне една алтернатива на принудителните санкции¹⁰, следва да се постигне напредък в увеличаването на усилията и интегрирането на прилагането на ефективни мерки¹¹ що се отнася до употребяващите наркотици правонарушители и задържаните, на които е предявено обвинение или са осъдени за престъпления, свързани с наркотици, или хората с констатирано притежание на наркотици за лична употреба. В това отношение в много държави членки употребата на наркотици и/или притежаването на наркотици за лична употреба или притежаването на малки количества не представляват престъпление или съществува опцията за въздържане от налагане на наказателни санкции. В тази област са необходими по-изчерпателни и задълбочени данни и обмен на най-добри практики между държавите членки.

---

¹⁰ Терминът „алтернативи на принудителните санкции“ може, в зависимост от националното законодателство на отделните държави членки, да се отнася и до алтернативни решения, които се използват вместо традиционните наказателноправни мерки за употребяващи наркотици правонарушители или в допълнение към тях.

¹¹ Като алтернативи на принудителните мерки се определят мерки, които съдържат някакъв поправителен елемент или са неинтервенционни (например решение да не се повдигне обвинение или наказателно преследване), и такива, използвани вместо затвор или друго наказание (например условна присъда с лечение за употреба на наркотици). Вж. Заключениеята на Съвета от март 2018 г. относно насърчаването на използването на алтернативи на принудителните санкции за употребяващи наркотици правонарушители (документ 6931/18).

Стратегически приоритет 8: Отчитане на здравните и социалните потребности на употребяващите наркотици в затворите и след освобождаването им

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 8.1. Осигуряване на еквивалентност и непрекъснатост на предоставянето на здравни грижи в затворите и от пробационните служби.
- 8.2. Прилагане на основани на доказателства мерки в затворите за предотвратяване и намаляване на употребата на наркотици и последиците от нея за здравето, включително мерки за справяне с риска от свързаните с наркотици смъртни случаи и с предаването на пренасяни по кръвен път вируси.
- 8.3. Осигуряване на превенция за свръхдозите и услуги по насочване, за да се гарантира непрекъснатост на грижите при освобождаване.
- 8.4. Ограничаване на наличността на наркотици в затворите.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 8.1. В допълнение към подкрепата за социалната интеграция трябва да се осигурят услуги за лечение за употреба на наркотици, включително терапия с опиев агонист, рехабилитация и възстановяване за употребяващи наркотици правонарушители, както и разпоредби за намаляване на стигматизирането в мъжките и женските затвори и след освобождаване. Разработването на модел на непрекъснатост на грижите, подходящ за всяка държава членка и за всяко място за лишаване от свобода и пробационна служба, е от съществено значение, за да се даде възможност на лишените от свобода да имат достъп до необходимата подкрепа за постигане на личните им цели за възстановяване – при влизане в затвора и докато са в затвора. Също така след освобождаването затворниците трябва да бъдат подпомагани чрез предоставянето на достъп до здравни и социални услуги, заетост, жилищно настаняване и подкрепа за реинтеграция в обществото. От съществено значение е да се осигури непрекъснат достъп до основани на доказателства услуги във връзка с наркотиците, равностойни на предоставяните в общността.

- 8.2. Предотвратяването на употребата на наркотици и на предаването на пренасяни по кръвен път инфекции в местата за лишаване от свобода, както чрез основани на доказателства превантивни мерки, така и чрез мерки за намаляване на риска и вредата, прилагани от добре обучен персонал от хора със сходни проблеми, е част от всеобхватна стратегия. Следва за местата за лишаване от свобода да се обмисли предоставянето на достъп до изследвания и лечение на пренасяни по кръвен път инфекции и други мерки, които намаляват здравните рискове, свързани с употребата на наркотици, по същия начин, както това се прави в общността.
- 8.3. При освобождаването може да се провеждат обучения за повишаване на осведомеността за свръхдозите в комбинация с раздаване, когато е възможно, на налоксон за домашно приемане, за да се намалят свръхдозите и смъртността, свързана с употребата на наркотици.
- 8.4. Разбиването на каналите, които доставят незаконни наркотици и НПВ в затворите, следва да бъде приоритет. Едно по-добро използване на съществуващите инструменти, като сътрудничеството с правоприлагащите органи, споделянето и обработването на информация, справянето с корупцията, използването на разузнавателна информация и изследванията за наркотици, могат да бъдат основа за ефективна намеса.

IV. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Стратегически приоритет 9: Укрепване на международното сътрудничество с трети държави, региони, международни и регионални организации и на многостранно равнище с цел преследване на подхода и целите на стратегията, включително в областта на развитието. Засилване на ролята на ЕС като световен посредник за политика в областта на наркотиците, в чийто център са хората и е ориентирана към правата на човека

Поради глобалния характер на явлениято наркотици вътрешното и външното измерение на политиката на ЕС в областта на наркотиците са все по-взаимосвързани. Поради това е необходимо международно сътрудничество, за да се следват подходът и целите на стратегията. Това сътрудничество следва да отразява интегрирания, мултидисциплинарен, балансиран и основан на доказателства подход на ЕС, очертан в стратегията. То допринася и за ускоряване на изпълнението на ангажиментите, поети от ЕС на международно равнище. Целите за устойчиво развитие на Програмата до 2030 г. следва да ръководят развитието на международната политика в областта на наркотиците.

Външните отношения на ЕС в областта на наркотиците се основават на принципите на споделена отговорност, многостранно сътрудничество, насърчаване на ориентиран към развитието подход, зачитане на правата на човека и човешкото достойнство, върховенство на закона и спазване на международните конвенции за контрол на наркотиците.

Следва твърдо да се подкрепи ускоряването на изпълнението на Заключителния документ от специалната сесия на Общото събрание на ООН от 2016 г. и Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие. Общата позиция на системата на ООН в подкрепа на прилагането на международната политика за контрол на наркотиците чрез ефективно междуведомствено сътрудничество, както и Международните насоки относно правата на човека и политиката в областта на наркотиците са важни насоки за международната политика в областта на наркотиците. По подобен начин непрекъснатото участие на гражданското общество и научната общност е много важно за ЕС, тъй като те играят решаваща роля в оценката и справянето с проблема с наркотиците в световен мащаб.

Освен това следва да се гарантира съгласувано и координирано включване на стратегията и нейните цели в цялостната външнополитическа рамка на ЕС като част от всеобхватен подход, който използва в пълна степен разнообразието от политики и дипломатически, политически и финансови инструменти, с които ЕС разполага. Това налага по-специално международното сътрудничество в областта на наркотиците да бъде част от цялостните политически отношения и рамкови споразумения между ЕС и неговите партньори, както на национално, така и/или на регионално равнище. Когато е целесъобразно и с оглед да се подобри познаването на оценката на заплахите, в рамките на съществуващите политики на ЕС следва да се използват форми на сътрудничество с инструментите на общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС) (като мисиите и операциите по линия на общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО)). Върховният представител, подпомаган от Европейската служба за външна дейност (ЕСВД), следва да улеснява този процес.

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 9.1. Продължаване на оформянето на международни и многостранни програми относно политиката в областта на наркотиците.
- 9.2. Осигуряване на устойчиво равнище на диалог и обмен на информация относно стратегиите, целите и имащите отношение инициативи с трети държави или региони.
- 9.3. Насърчаване на международното сътрудничество чрез по-нататъшно включване на компетентните агенции на ЕС в рамките на съответните им мандати.
- 9.4. Продължаване и създаване на нови програми за сътрудничество с трети държави или региони и други партньори въз основа на редовни оценки на такива програми.
- 9.5. Разглеждане на всички свързани с политиката аспекти на стратегията в рамките на международното сътрудничество, включително в областта на сигурността и съдебното сътрудничество, както и отнасящите се до здравето аспекти на проблемите, свързани с наркотиците.
- 9.6. Засилване на ангажимента към ориентирани към развитието политики в областта на наркотиците и алтернативни мерки за развитие.
- 9.7. Защита и насърчаване на спазването на международните стандарти и задължения относно правата на човека в политиките в областта на наркотиците в световен мащаб.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 9.1. Следва да продължи оформянето на международните и многостранните програми относно политиката в областта на наркотиците в съответствие с подхода и целите на стратегията. Това включва стратегическо сътрудничество с международни организации, по-специално със Службата на ООН по наркотиците и престъпността (СНПООН) като водеща структура на системата на ООН за борба и противодействие на световния проблем с наркотиците, както и участието на ЕС в политическите процеси на ООН, по-специално Комисията за упойващите вещества (CND) като основен орган на ООН за изготвяне на политики с първостепенна отговорност по въпросите на контрола на наркотиците, както и в други форуми на ООН с акцент върху здравеопазването, правата на човека и развитието.
- 9.2. Следва да бъде осигурено устойчиво равнище на политически диалог и обмен на информация относно стратегиите, целите и свързаните с тях инициативи посредством диалог по наркотиците с международни партньори както на регионално, така и на двустранно равнище. Тези форми на диалог са ключов елемент от подхода на ЕС към международното сътрудничество. Партньорите, с които да продължи или да започне диалог относно наркотиците, се определят въз основа на тяхното значение за справяне с проблема с наркотиците в световен мащаб и като се вземат предвид цялостните отношения на ЕС с тези партньори. Този диалог следва да допълва и да се съгласува с другите структури за външно сътрудничество и тяхното въздействие и по целесъобразност следва да служи за форум за обсъждане на приоритетите за сътрудничеството и напредъка по финансираните от ЕС проекти.
- 9.3. Международното сътрудничество в областта на наркотиците следва да бъде насърчавано чрез по-нататъшно приканване за участие на агенциите на ЕС, по-специално Европол и ЕЦМНН, в рамките на съответните им мандати, във взаимодействие с работата на международните участници, и като им се предоставят съответните ресурси, необходими за засилване на тяхната роля и за изпълнение на задълженията им във връзка със стратегията.

9.4. Инициативите и програмите за сътрудничество са от ключово значение за по-нататъшното укрепване и подкрепа на усилията на трети държави за справяне с проблемите, свързани с наркотиците, по основан на доказателства, интегриран, балансиран и мултидисциплинарен начин и при пълно спазване на международните задължения в областта на правата на човека. Те включват програми, насочени към справяне с предизвикателствата в областта на общественото здраве, развитието, безопасността и сигурността. Следва да се осигурява подходящо равнище на финансиране и експертен опит (от страна на ЕС и неговите държави членки), включително чрез засилване на координацията, наблюдението и оценката на финансовата и техническата подкрепа.

Тук следва да се включва и осигуряване на подкрепа за страните кандидатки за членство и потенциалните страни кандидатки, както и за страните от европейската политика за съседство, която да бъде съсредоточена върху развиването на капацитет за намаляване едновременно на предлагането и на търсенето, а също и на обективни, ефективни и балансиран политики в областта на наркотиците посредством засилено сътрудничество, включващо споделяне на добрите практики на ЕС.

9.5. Международното сътрудничество в областта на наркотиците следва да обхваща целия набор от политически аспекти на стратегията, включително свързаните със сигурността, развитието и здравето аспекти на проблемите с наркотиците.

Това следва да включва предотвратяване на свързаните с наркотиците престъпления, правоприлагане и съдебно сътрудничество, както и предприемане на мерки спрямо възможните връзки с тероризма и други форми на транснационални престъпления съгласно определението в правната рамка на ООН. Справянето с въпроса за производството на наркотици в страните партньори, при пълно спазване на международните задължения в областта на правата на човека, допринася значително за намаляване на предлагането и наличността на наркотици на вътрешния пазар на ЕС. Като насърчават и подкрепят международното съдебно сътрудничество и сътрудничеството в областта на правоприлагането, както и сътрудничеството между центрoвете за наблюдение в областта на наркотиците и изграждането на капацитет на съответните органи, мерките в рамките на настоящия приоритет следва непрестанно да се стремят към преодоляване на първопричините и основните двигатели на организираната престъпност и към подобряване на устойчивостта на местните общности.

Това следва да включва и разглеждане на свързаните със здравето аспекти на употребата на наркотици, по-специално въздействието на интервенциите за намаляване на търсенето и предлагането върху хората, които употребяват наркотици, и обществеността. Това предполага насърчаване на превенцията, лечението, намаляването на рисковете и вредите и алтернативи на принудителните санкции, както и социална реинтеграция, в съответствие със задълженията в областта на правата на човека. Освен това следва да се насърчават достъпът до контролирани вещества и тяхната наличност за медицински и научни цели.

- 9.6. На отглеждането на незаконни наркотици в трети държави с евентуални последици за ЕС, и по-специално опиумни макове за производството на хероин и растения кока за производството на кокаин, както и канабис, също следва да се обърне внимание посредством подновен и твърд ангажимент за алтернативни мерки за развитие¹²: отстраняване на първопричините за незаконните наркоикономики чрез интегриран подход, съчетаващ усилия за развитие на селските райони, борба с бедността, социално-икономическо развитие, насърчаване на достъпа до земя и права на земевладение, опазване на околната среда и борба с изменението на климата, насърчаване на върховенството на закона, сигурността и доброто управление, в рамките на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие и при пълно спазване на международните задължения в областта на правата на човека и ангажимент за равенство между половете. Тези усилия за сътрудничество за развитие следва да се придържат към насоките и стандартите на Комитета за подпомагане на развитието (ДАС) на ОИСР.

Тези мерки следва също така да се придържат към принципите на необвързаност с условия, недискриминация и подходяща последователност, докато успехът на интервенциите следва да се измерва чрез социално-икономически показатели, които надхвърлят акцента само върху показателите за наблюдение на незаконните наркотични култури, като се гарантира ангажираността сред целевите общности.

Това включва признаване на насочените към развитието интервенции на политиката в областта на наркотиците като легитимно средство за справяне с явления като трафика на наркотици и градските пазари на наркотици в развиващите се страни.

---

¹² Вж. заключенията на Съвета от ноември 2018 г. относно алтернативното развитие: „Към ново разбиране за алтернативното развитие и свързаните с това ориентирани към развитието действия на политиката относно наркотиците — Принос към изпълнението на Заключителния документ от ССОСООН от 2016 г. и целите на ООН за устойчиво развитие“ (док. 14338/18).

9.7. Защитата и насърчаването на правата на човека следва да бъдат изцяло интегрирани във външната дейност на ЕС по въпросите на наркотиците и са конкретна нейна цел, включително ангажираност на многостранно равнище, политически диалог и прилагане и осъществяване на съответните програми и проекти в областта на наркотиците. Това включва спазването на принципа на адекватен, пропорционален и ефективен отговор на престъпленията, свързани с наркотици, както се подчертава във всички документи на ООН относно политиката в областта на наркотиците. ЕС се противопоставя твърдо и недвусмислено на прибягването до смъртно наказание по всяко време и при всякакви обстоятелства. Смъртното наказание нарушава неотменимото право на живот и е несъвместимо с човешкото достойнство. То не възпира престъпността и прави всяка съдебна грешка необратима. Прилагането на смъртното наказание за престъпления, свързани с наркотиците, освен това нарушава член 6 от Международния пакт за граждански и политически права¹³. Правата на човека са универсални, неотменими, неделими, взаимозависими и взаимосвързани, включително в контекста на политиката в областта на наркотиците, помощта за развитие, здравеопазването и наказателното правосъдие¹⁴.

---

¹³ „В страни, които не са премахнали смъртното наказание, смъртната присъда може да се налага само за най-тежките престъпления“, които са „умишлени престъпления със смъртоносни или други изключително тежки последици“. Резолюция 1984/50 на Икономическия и социален съвет на ООН от 25 май 1984 г.

¹⁴ Международни насоки относно правата на човека и политиката в областта на наркотиците (https://www.humanrights-drugpolicy.org/site/assets/files/1/hrdp_guidelines_2019_v19.pdf)

V. НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ИНОВАЦИИ И ПРОГНОЗИ

Стратегически приоритет 10: Изграждане на взаимодействия, за да се предостави на ЕС и неговите държави членки всеобхватната база от научни доказателства и капацитет за прогнозиране, необходими за осигуряване на по-ефективен, иновативен и гъвкав подход към нарастващата сложност на явлението наркотици и за повишаване на готовността на ЕС и неговите държави членки да реагират на бъдещи предизвикателства и кризи

Хоризонталната област на научните изследвания, иновациите и прогнозите обхваща свързаните както със здравето, така и със сигурността аспекти на явлението наркотици, и признава, че те са неразривно свързани. Нейната цел е да допринесе за по-доброто разбиране на всички аспекти на явлението наркотици и на това какво представляват ефективните интервенции, за да се осигури солидна база от доказателства за разработването и практическото прилагане на необходимите политики. Тя гарантира, че от инвестициите в тази област се извлича максимална полза чрез насърчаване на взаимодействия и ефективно разпределение на ресурсите. Освен това, като се отчита нарастващата динамика и сложност на явлението наркотици, тя ще насърчи ориентиран към бъдещето подход, който дава възможност за по-бързо идентифициране на нови тенденции и промени и за по-бързо реагиране въз основа на доказателства. Това изисква да се разработи необходимият технологичен капацитет, чрез който ЕС и неговите държави членки да станат по-добре подготвени за предвиждане и реагиране на нови предизвикателства или бъдещи кризи с потенциал за въздействие върху положението с наркотиците.

Приоритетни области, на които да се акцентира:

- 10.1. Укрепване и разширяване на капацитета за научни изследвания и насърчаване на по-широкото споделяне и използване на резултатите.
- 10.2. Стимулиране на иновациите, така че политиката и действията от реактивни да станат проактивни.
- 10.3. Разработване на стратегически прогнози и ориентиран към бъдещето подход.
- 10.4. Укрепване на координацията и взаимодействията и подкрепа за централната роля на ЕЦМНН, Европол и мрежата Reitox от национални координационни центрове в областта на научните изследвания, иновациите и прогнозирането.
- 10.5. Осигуряване на достатъчно финансиране за научни изследвания, свързани с наркотиците, иновации и прогнози.

Набелязани бяха следните приоритети:

- 10.1. Следва да бъде приоритет да се укрепва и разширява капацитетът за събиране на информация, за наблюдение, оценки, моделиране и анализ, както и да се насърчава по-широкият обмен и използване на резултатите във връзка с различните аспекти на явлението наркотици и ответните действия. Тук следва да се взема предвид експертният опит на научната общност и гражданското общество. В този контекст е необходимо да се гарантират последователност и съгласуваност с подобни инициативи на международно равнище, както и ефикасност и ефективност на разходите, и да се избягва всякаква ненужна допълнителна административна тежест, по-специално във връзка със събирането на данни от ЕЦМНН и СНПООН.
- 10.2. Важно е да се укрепят капацитетът за проактивен, а не просто реактивен отговор на новите предизвикателства и нововъзникващите заплахи чрез иновации и чрез разработване и използване на нови методи, технологии и възможности за интервенции, произтичащи от цифровизацията. По-специално, следва да се активизират усилията за разработване, приемане и използване на подходи за ранно предупреждение, както и криминалистични и нови технологии за по-добро наблюдение, моделиране, анализ и реагиране на новите предизвикателства и нововъзникващите заплахи за общественото здраве и сигурността. Налице е нужда от подобро и координирано наблюдение и анализ на заплахите, породени от цифровизацията, по-специално достъпността на незаконни наркотици чрез платформите на социалните мрежи, приложенията, уебсайтовете за интернет търговия/уебсайтовете за анонимна продажба, както и от използването на онлайн плащания (включително с криптовалюти) и криптирана цифрова комуникация.
- 10.3. Съществува необходимост от разработване на стратегически прогнози и на ориентиран към бъдещето подход за повишаване на готовността за идентифициране и реагиране на потенциални бъдещи предизвикателства, който спомага за създаването на институционална устойчивост и стимулира по-гъвкави реакции. Това следва да включва научни изследвания за по-добро разбиране на връзките между явлението наркотици и други важни въпроси на политиките като насилието, здравните и обществените проблеми и вредите за околната среда.

10.4. Научните изследвания, иновациите и прогнозите следва да произтичат от координираните усилия на различните заинтересовани страни на равнището на ЕС и на национално равнище, като по този начин се създават взаимодействия и взаимно допълване, за да се гарантира, че инвестициите в научни изследвания имат максимална стойност. Държавите членки следва да активизират и координират усилията си за събиране, наблюдение, моделиране и анализ на данни, за научни изследвания, иновации и прогнозиране по всички имащи отношение аспекти на явлението наркотици, включително чрез допълнителна подкрепа за съществуващото събиране на данни и посредническата роля на мрежата Reitox от национални координационни центрове. В рамките на съответните си мандати ЕЦМНН, Европол и мрежата Reitox от национални координационни центрове следва да разполагат със средствата, включително финансовите ресурси, за да изпълняват своята централна подкрепяща роля в ранното предупреждение, оценката на заплахите и риска, научните изследвания, иновациите и прогнозите, с цел предоставяне на навременни и надеждни доказателства на създателите на политики и осигуряване на подкрепа за държавите членки при разработването на техните национални политики и действия на базата на основана на доказателства информация. Въз основа на идентифицираните ранни сигнали, моделирането и анализа на актуални данни и информация компетентните агенции, особено ЕЦМНН и Европол в рамките на съответните си мандати, следва да водят на европейско равнище научни оценки на риска и стратегически и оперативни оценки на заплахите, за да се осигурява информация и да се стимулират научните изследвания, иновациите и прогнозите както за контролираните незаконни наркотици, така и за НПВ.

10.5. ЕС и неговите държави членки следва да гарантират адекватно финансиране за свързани с наркотиците научни изследвания, иновации и прогнози в съответствие с изпълнението на стратегията. Това следва да включва използването на фонд „Вътрешна сигурност“, програма „ЕС в подкрепа на здравето“, частта от „Хоризонт Европа“ за научни изследвания в областта на сигурността, фондовете на политиката на сближаване, програмата „Цифрова Европа“ и програмата „Права и ценности“, в съответствие с изискванията на стратегията и плана за действие да носят ясна добавена стойност за ЕС, като гарантират съгласуваност и взаимодействия и в същото време се избягва дублиране.

VI. КООРДИНАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ

Стратегически приоритет 11: Осигуряване на оптималното изпълнение на стратегията и на плана за действие, координация по подразбиране между всички заинтересовани страни и предоставяне на адекватни ресурси на равнището на ЕС и на национално равнище

1. Въз основа на стратегията Планът за действие на ЕС относно наркотиците за периода 2021—2025 г. (наричан по-нататък „планът за действие“) ще предостави списък с действия, включително въз основа на следните критерии:

Действията

- а) трябва да се опират на доказателства, да бъдат научно обосновани и да са насочени към реалистични и измерими резултати, които могат да бъдат оценявани;
  - б) ще бъдат обвързани с график и ще посочват страните, отговорни за тяхното изпълнение;
  - в) трябва да бъдат с ясно значение за ЕС и да носят добавена стойност за Съюза.
2. Изпълнението на стратегията и на плана за действие следва да улесни взаимодействията и съгласуваността между политиките в областта на наркотиците на равнище ЕС и на национално равнище. Въз основа на информация, осигурявана от държавите членки и ЕСВД и предоставяна от ЕЦМНН, Европол и други органи на ЕС, както и от гражданското общество, Комисията следва да осъществява наблюдение на изпълнението на стратегията и на плана за действие. Тясното сътрудничество и координация са от съществено значение в тази област, като се имат предвид взаимосвързаните компетентности на равнище ЕС и на национално равнище. За да се улесни координацията и да се даде възможност за предприемане на необходимите последващи действия в областта на политиката, включително наблюдение, Комисията, председателството и хоризонтална работна група „Наркотици“ — подготвителният орган на Съвета, отговарящ за политиката в областта на наркотиците, ще си сътрудничат тясно. Освен това посочената работна група следва да провежда обсъждания или обмен на най-добри практики, които биха могли да подпомогнат държавите членки при изпълнението на стратегията и на плана за действие. В това отношение следва да се осигурява приемственост между последователните председателства.

3. Към Комисията се отправя искане да задейства външна оценка на изпълнението на стратегията и на плана за действие въз основа на информация, осигурявана от държавите членки и ЕСВД и предоставяна от ЕЦМНН, Европол и други органи на ЕС, както и от гражданското общество. Резултатите от тази оценка ще бъдат предоставени на Европейския парламент и на Съвета веднага щом бъдат на разположение и най-късно до 31 март 2025 г., за да бъдат обсъдени в рамките на съответните форуми, и по-специално хоризонтална работна група „Наркотици“. Тези обсъждания ще послужат за основа на определянето на бъдещото развитие на политиката на ЕС в областта на наркотиците и на следващия цикъл на стратегията на ЕС относно наркотиците, който ще бъде одобрен от Съвета.
4. Следва да се отпуснат подходящи и целенасочени средства за изпълнението на целите на настоящата стратегия относно наркотиците както на равнище ЕС, така и на национално равнище. Ресурсите следва да се насочват пропорционално към стратегическите приоритети, области и интервенции, чрез които е най-вероятно да бъдат постигнати целите на стратегията и плана за действие на равнище ЕС и на национално и местно равнище. Финансирането в подкрепа на приоритетите, определени в стратегията, следва да бъде отпуснато от междусекторни източници на финансиране от ЕС, включително по-специално фонд „Вътрешна сигурност“, програма „ЕС в подкрепа на здравето“, частта от „Хоризонт Европа“ за научни изследвания в областта на сигурността, финансовите средства по линия на политиката на сближаване, програма „Цифрова Европа“ и програма „Права и ценности“.
5. След оценката на ЕЦМНН Комисията се приканва да представи предложение за възможно най-скорошно преразглеждане на мандата на ЕЦМНН, така че да се гарантира, че агенцията играе по-активна роля в преодоляването на настоящите и бъдещите предизвикателства, свързани с явлението наркотици. Освен това на ЕЦМНН и Европол ще трябва да бъдат предоставени съответните ресурси, които да им позволят да изпълняват ролите си съгласно съответния им мандат и стратегията, включително да подкрепят свързаните с наркотиците действия на държавите членки.

6. Координацията играе решаваща роля за ефективността на политиката на ЕС в областта на наркотиците и за нейното прилагане, особено като се има предвид хоризонталният характер на тази област. За постигане на целите на стратегията следва да има координация с агенциите, органите или организациите, които имат отношение към областта на наркотиците, в рамките на съответните им мандати: както в рамките на ЕС — по-специално ЕЦМНН и Европол — така и извън ЕС, като СНПООН, СМО, СЗО и групата „Помпиду“. Институциите на ЕС и върховният представител, всеки в рамките на съответните си правомощия, следва да се стремят да правят необходимото за това дейностите на ЕС в областта на забранените наркотични вещества да са координирани и да се допълват взаимно. Когато е уместно, ЕС следва също така да насърчава координацията между външните участници, включително в контекста на ООН.
7. Хоризонтална работна група „Наркотици“ — основният координиращ орган в рамките на Съвета на ЕС по политиката в областта на наркотиците, следва да се информира за евентуалната работа по проблемите с наркотиците, извършвана от други подготвителни органи на Съвета, напр. Постоянния комитет за оперативно сътрудничество в областта на вътрешната сигурност (COSI) и работна група „Обществено здравеопазване“, както и от други имащи отношение подготвителни органи на Съвета, включително в областта на митниците, съдебните и наказателноправните въпроси, правоприлагането, социалните въпроси, селското стопанство и външните отношения.
8. Целта следва да бъде координация и взаимодействия между политиката в областта на наркотиците и другите политики, включително в областта на сигурността и здравеопазването. Координацията следва да включва съответните заинтересовани страни в различните области, включително правоприлагащите органи, митниците, в т.ч. митническите лаборатории, граничния контрол, съдебната власт, затворите и изправителните заведения, гражданската авиация и морските власти, агенциите по лекарствата, пощенските служби, заинтересованите страни, участващи в научните изследвания, иновациите и наблюдението, включително мрежата Reitox от национални координационни центрове, социалните служби и службите за лечение на наркозависими лица, включително здравните специалисти, секторите на образованието и профилактиката.

9. Във външен план ЕС и неговите държави членки следва да стимулират подхода и целите на стратегията, заемайки единна позиция. Делегациите на ЕС следва да играят полезна роля при това стимулиране и при улесняването на съгласувани послания на ЕС в политиката в областта на наркотиците.

  10. Значимото участие и ангажираността на гражданското общество, в т.ч. Форума на гражданското общество по въпросите на наркотиците, следва да се осигуряват при разработването и прилагането на политиките в областта на наркотиците на национално равнище, на равнище ЕС и на международно равнище.
-